

néked föles habarnica»), hol ez a habarnicza nincs külön választva a «polypus» jelentésütől. — Lehet tehát, hogy a leíró, mivel szava még *hobarica*-nak írva is alig fért el a latin *liba* felett. rövidítéssel akart élni, de a jelt elfelejtette kitenni. Azonban az sem lehetetlen, hogy kéziratunkban semmi íráshiba nincs és az ő korában még nem választották külön oly élesen az ehető s ehetetlen habarék nevét. [De l. Mikl. 218.]

1287—9. 1291. mindenütt *nyas* van írva a mássalhangzó hosszúságának elhanyagolásával: *nyáss* lehetett, melyből a nyárs alak származott. V. ö. XI. 906.

1294. *hy kew*: bizvást ellehet a konyhai szerek nevei közt, még ma is találni nagyon szegény házakban is sóórló kézi malmot, melynek szintén van «hé-köve» (l. Akad. Ért. IV. 226. [= itt 231. l.]) felső, tehát lyukasztott órló-köve.

1295. *schartago serpenye*: a latin szó írása mutatja, hogy szó elején magyar *s*-vel ejtette a leíró kora a latin *s* hangot. V. ö. 592. *schatör*, 1020. *schayt*, 1063. *farcasch*.

A képmás befejező soraira hadd jegyezzem meg, miután még nem említették fel, hogy versben vannak írva:

Qui nescit scribere (hoc) nullum putat esse laborem
Tres digiti scribunt totum corpusque laborat.

A két hexaméterre rímes vers következik:

Quis te furetur,
Tribus lignis associetur.

Ismeretes, hogy az ily versek szokása a legújabb időkig fenmaradt, gyermekkoromban többnyire ezt a verset láttam ócskább könyveken:

Ha szereted Istened, Ne lopd el a könyvemet, Fordíts három levelet, Megkapod a nevemet.

KALMÁR ELEK.

Kisebb közlések.

Francia kormányrendelet a helyesírás ügyében. Egész terjedelmében közöljük itt a francia közokt. miniszternek 1891 ápr. 27-én kiadott rendeletét, nem csak francia professzoraink és nyelvkönyvíróink kedvéért, hanem azért is, mert e rendelet általában is rendkívül érdekes és tanulságos mozzanat a jelenkori helyesírási reformmozgalmak között.

Igazgató Úr! Most, midőn közeledik az elemi és középiskolai vizsgálatok ideje, kötelességemnek tartom fölhívni figyelmét azon szabad-
elví fölfogásra, a melyet a helyesírási dolgozatokra vonatkozólag a különböző bizottságoknak ajánlani czélszerű volna.

Nem szükséges bizonyítani, hogy a francia nyelv ismerete úgy az iskolákban, valamint a lyceumokban egyik legfőbb czélja az oktatásnak; azon vizsgálatok színvonalát, melyeknek föladata megmutatni, hogy a gyermek helyesen bánik a nyelvvel, megtartja szabályait, átérzi szelle-

mét, bizonyára inkább emelni kellene, mintsem alábbszállítani. De a nyelvet egész mivoltában nem foglalja magában a nyelvtan, sem a nyelvtant a helyesírás. S a közvélemény is csak azon ütődött meg, hogy a vizsgálatokon néha oly túlságos fontosságot tulajdonítanak a helyesírás különösségeinek, aprólékosságainak.

Nem egy alkalommal kifejezte már a *Conseil supérieur* abbeli óhajtatását, hogy szakítani kellene az úgynevezett helyesírási fetisizmus-sal és különösen a hibák gépies taksálásával. Valamennyi pedagógust ugyanez a gondolat vezérli, valamennyi egyhangúan azt kívánja, hogy a hibákat, mint szokás mondani, inkább mérlegeljék, semmint számlálják; valamennyi arra kéri a bizottságokat, melyek a szöveget választják és azokat, melyek a dolgozatokat javítják, hogy ne bajlódjanak a furcsa szókkal, nyelvészeti különösségekkel, bonyolult vagy kétes szabályokkal, az irodalmi szokás következetlenségével, hanem inkább a fölfogás értelmességét s általában a nyelv helyességét vizsgálják.

Mindezen kívánások részint a vizsgálati programoklan és különböző intézetek tanulmányi rendjében, részint hivatalbeli elődeim több rendeleteiben voltak kifejezve. Ezekhez most egy formaszerű meg-hagyást kívánok csatolni, mely a vizsgálóbizottságok elnökeinek szól.

Óhajtanám, hogy Igazgató úr értesse meg velük, hogy nekik van módjukban a helyesírás tanításának kevésbé szűkkeblű irányt biztosítani. Sok iskolában most is azért fordítanak hihetetlen nagy óraszámot a legszörzálhasogatóbb nyelvyakorlatokra, mert félnék, hogy a vizsgáló szigorú lesz a helyesírási dictatum osztályozásában. Fontos tehát az írásbeli dolgozat elbírálását szabályoknak vetni alá, még pedig inkább, hogy a tanulóknak legyen mihez tartaniok magukat, semmint hogy a vizsgálók ítéletét vezéreljék. Nem állíthatok össze a bizottságok használatára hivatalos táblázatot a helyesírásban való azon eltérésekről, melyeket egyaránt meg lehet tűrni a különböző vizsgálatokon; Igazgató urat sem bízhatom meg ilyen táblázatnak a megszerkesztésével. Nyilván tekintetbe kell venni a tanulóknak korát, az írásbeli feladatok természetét s azt, hogy az egyes helyesírási hibák mily különböző fontosságúak lehetnek. Ezek oly kényes és egyszersmind oly változékony szempontok, hogy s:oros értelemben vett szabályzathoz anyagot nem szolgáltathatnak. Maguk a bizottságok ismerhetik csak igazán természetüket. Mi mind-össze azt tehetjük s erre szólítom föl Önt, hogy ismételve figyelmeztessük a bizottságokat, hogy mindezen vizsgálatok, különböző fokozatokban elemi jelleműek, hogy ezentúl az írásbeli nyelvyakorlatoknak nem lehet, nem szabad más céljuknak lenni, mint hogy megmutassak, vajjon helyesen és folyékonyan ír-e a gyermek az ő anyanyelvén, — hogy tehát ki kell ezekből a gyakorlatokból zárni minden olyan fejtegetést, mely csak nyelvtudományi doktori értekezésben volna helyén.

Hogy ez általános útmutatások szabatosabb kifejezést nyerjenek, célszerűnek tartanám, hogy azon utasításokban, melyeket Igazgató úr adni fog a bizottságoknak, kiterjeszkedjék némely részleteire azon újításoknak, melyeket az írásbeli feladat javításában és megítélésében létesíteni kell. És jónak látom, hogy azon enyhébb elbírálásnak, melyet ajánlok, magam is néhány példával meghatározzam mivoltát és indító okait.

Három csoportba foglalhatók azok a pontok, a melyekre nézve elnézésre szólítom föl a bizottságokat.

1. Először is le kell mondani a föltétlen szigorúságról azokban az esetekben, mikor a vélemények kétesek vagy megoszlanak, mikor a szó helyesírása vagy még nincs, vagy csak nem régóta van megállapítva, mikor az irodalmi szokás ingadozó, mikor a szerzők véleményei eltérők s ez ingadozásokat az Akadémia is számba vette. 1878-ig ezt kellett írni: *consonnance*; ma az Akadémia megengedi, hogy a *dissonance* analogiájára így írjuk: *consonance*. 1878-ig ezeket kellett írni: *phthisie* és *rhythme*; azóta az Akadémia mellözi az egyik *h*-t, még pedig a *phthisie* szóban a másodikat, a *rhythme* szóban az elsőt. 1878-ig hibának tartották ezt: *collège* és így kellett írni: *collége*; ma fordítva. Ép így jött *excédents* az *excédants* helyébe. *Tout-à-fait* és sok összetett szó kötővonal nélkül íródik. Két tekintélyes nyelvi gyűjteményben ezeket olvassuk: *les enfans*, *les momens* és senki se akad meg rajtuk. Néhány idegen szó többesszáma különböző írónál különféleképpen képződik, pl. *des solos*, *des solo*, *des soli*. Az Akadémia jónak tartja ezeket: *agendas*, *alineas*, de nem tartja jónak ezt: *duplicatas*. Azonkívül számos szónak helyesírása olyan, hogy csak pedáns ember hiheti, hogy benne csalhatatlan. Maga az Akadémia megengedi, hogy egyaránt lehet írni ezeket: *clef* és *clé*, *sopha* és *sofa*, *des entre-sol* és *des entresols*, *dévoüement* és *dévoüment*, *gaieté* és *gaîté*, *paiement*, *payment* és *paiment*. Mindezekben és minden hasonló esetekben, bármicsoda a javítónak magának a nézete, nem kívánhatja, hogy a tanuló jobban megállja helyét, mint maguk a tanítók.

2. A gyermekkel szemben ép ily elnézést kívánok akkor is, ha a logika mellette szól a nyelvszokás ellenére, és a mikor a hiba, melyet elkövet, mutatja, hogy jobban megtartja az analogia természetes törvényeit, mint maga a nyelv. «Egyik legelső dolog,» — mond egy tanár — «melyre a nyelvészetből megtanítják a gyereket, az a hét *ou* végű szó, mely nem *s*-et, hanem *x*-et kap a többesben. De hogy micsoda titkos okból nem hajolnak meg ezek az általános szabály előtt, azt senki kielégítőleg meg nem fejthette.» Hasonlóképen ne vegyük nagyon rossz néven a tanulóknak, ha ezeket találná írni: *contreindre* mint *êtreindre* és *restreindre*, *cantonier* mint *timonier* és *cantonai*; *entrouvrir* mint *entrelacer*; *dans l'entretemps* mint *sur les entrefaits*; *contrecoup* mint *contretemps*.

Vajjon igazságos dolog-e mindmegannyi hibául tudni be a helyesírás ellen való azon vétségeket, melyek éppen a tanulóknak figyelméről tesznek tanúságot? Nem szelességből, nem tudatlanságból, hanem épen mert gondolkodik, írja a tanuló pl. ezt: *dizième* a *dizaine* után, vagy fordítva a *dixième* után ezt: *dixaine*. Mert gondolkodik, azért hiszi, hogy meg kell tartani a kötővonalakat ezekben: *chemin-de-fer*, *porte-manteau*, ha kiteszszük az olyanokban, mint: *arc-en-ciel*, *porte-monnaie*; ezért tartja helyesnek a *charrette*, *charrier*, *charroi* szók példájára ezt is: *charriot*, vagy viszont elhagyja a második *r*-et valamennyiből, mert nem ejtődik ki. A logika nem engedi, hogy egyaránt elfogadjja ezeket: *imbécile* és *imbécillité*; *siffler* és *persifler*. Analogia szerint fog írni *assoir*-t, bár a *séance* *a*-ja előtt ott van az *e*, mert mindenki *déchoir*-t ír, holott a megfelelő *déchéance*-ban szintén *e* van.

Lehet-e okulni efféle ingadozásokért a gyermeket, mikor a nyelv úgy látszik, maga mond magának ellent, mikor előbb arra tanítják, hogy *prétention*, *contention*, *attention*, *obtention*-t írjon, azután meg ezt íratják vele: *extension*? Mit szóljunk, mikor a tanuló *déciller*-t akar írni a

cils szó miatt, az *une lieue et demie* mintájára *une demie lieue*-t, *foršené*-t és nem *forčené*-t, mert hisz azt teszi, hogy *hors sens* és semmi köze a *force* szóhoz. Melyik tanító tudta igazán megfejteni, miért térnek el egymástól *apercevoir* és *apparaitre*, *alourdir* és *allonger*, *abatage* és *abbatteur*, *abatis* és *abattoir*, *agrégation* és *agglomération*?

A helyett, hogy ilyen esetben egy általános, meg nem sérthető szabály eszméjét szorítsuk a tanuló elméjébe, nem volna-e jobb vele megértetni, hogy a helyesírás folyton változó valami? Nem nagyon valószínű-e, hogy a következő vagy a második nemzedék korában a legtöbb efféle furcsaság meg se lesz már, hanem helyettük olyanforma egyszerűsített alakok lesznek használatosak, a milyeneket már a jelen században az Akadémia szótárának egymásután következő kiadásai szemünk láttára létesítettek?

3. Végre századunk eleje óta életbe léptettek a francia helyesírás terén több szabályt; ezen szabályok oly megkülönböztetéseken alapulnak, melyek döntők voltak a nyelvészek szemében; de a modern nyelvtudomány, mely jobban tekintetbe veszi magának a nyelvnek történetét, csak nagy megszorításokkal hagyja helyben ezen szabályokat és teljesen tartózkodik azon *b a b o n á s t i s z t e l e t t ő l*, melyvel őket illetni szokták. — Föl kellene szólítani a vizsgálokat és a tanítókat, hogy a világért se bajlódjanak ezekkel sokat; jobb lesz amúgy könnyedén átsiklani rajtuk. Különösen ebben a tekintetben kell megkönnyíteni a tanuló fáradtságát. Magukban az elemi iskolákban mennyi órát fordítottak arra, hogy alaposan megtanítsák a *tout, même, vingt, cinq, nu, demi* szabályait, meg arra, hogy fejteggessék az összetett szavak állítólagos helyesírásának számtalan kivételeit, meg a kivételek kivételeit; pedig az egész nem más, mint egy örökös változásnak a története; a reá fordított órák pedig az elme nevelésére teljesen haszontalanok.

Nem egyszer már a sajtó is utalt azon végtelen vitatkozások hiabavalóságára, melyekhez az írásbeli feladatokban előforduló bizonyos szólások szolgáltattak alkalmat, pl. *des habits d'homme* vagy *des habits d'hommes*; *la gelée de groseille* vagy *de groseilles*, *de pomme* vagy *de pommes*, *des moines en bonnet carré* vagy *en bonnets carrés*.

Föltéve, hogy igazolni is lehetne a helyesírás egyik vagy másik ilyen kényes dolgát, nem nyilvánvaló-e, hogy a gyermekek túlnyomó többségének okosabb dolga is akadhatna, mint hogy ezekre vesztegessen idejét?

Hogy csak magáról a francia nyelvről szóljak, ennek ismeretére nem volna-e sokszorta hasznosabb, hogy a tanító a tanulóknak az osztályban fölolvassa vagy velük fölolvastassa, sőt az iskolán kívül is olvastassa velük klasszikus íróink szebb lapjait, a helyett, hogy elméjük élet olyan grammatikai szörszálhasogatásokon edzik, miket alig lehet megfogni, nem is szólva arról, hogy néha épenséggel haszontalanságok. A helyesírással való túlságos bibelődés nem kelti föl a tanulóknak a szép érzetét, nem kedveltetni meg velük az olvasmányt és kritikai észjárást sem ébreszt bennük. Mindössze holmi szörszálhasogató akadémikushoz szoktatja őket. Ha annyit vesződnek a szókkal, könnyen elvesztik szem elől a gondolatot és ha hozzá nem szoknak ahhoz, hogy a szók burka alatt legelőbb is a gondolatot keressék, mely a beszéd lelke, úgy sohasem fognak írni tudni.

Nem kételkedem, Igazgató úr, hogy fejtegetéseimet, ha majd a bizottságoknak, melyeket ki fog nevezni és vezetni, tudtúl adja és megmagyarázza, meg fogják hallgatni és követni. Elismeréssel fog találok, ha beszámol nekem azon intézkedésekről, melyeket tenni fog jelen rendeletem megvalósítására.

LÉON BOURGEOIS,

a közoktatás és művészetek minisztere.

A «töves» declinációról. Érdekes folyományok következnek Galentz nézeteiből az egynyelvi nyelvtan feladatáról. Ő azt tanítja, hogy «az egynyelvi grammatikus a benszült álláspontján áll, a mi a benszült nyelvtudatában megvan, azt a grammatikus is meglévőnek tekintheti» (94. l.). «Az egynyelvi buvárlatnak, mint ilyennek a nyelvet csak úgy, de egyúttal egészen úgy kell magyaráznia, mint éppen az idő szerint a nyelvszellemben mutatkozik» (60. l.). A grammatikusra nézve «tisza tény-kérdés, hogy a nyelvérzék mennyiben tekinti e vagy amaz eltérést megengedhetőnek, hogy pl. egy régiességet kihaltnak jelent-e ki, vagy elaggult tengést enged neki. Bármily szeszélyesek a nyelvérzék határozatai, a nyelvbuvárlatnak ellentmondás nélkül engedelmességre kell nekik» (133. l.).

Ilyeténképen pl. a latin nyelvtannak nem szabad a-s e-s o-s töveket tanítani, mert ezt a kérdést nem tekinthetjük csak annyinak, hogy vele a mi korunk felülmúlja a latin grammatikusok tudását, hanem a latin nyelvszellemmel jutunk ellenkezésbe általa. A latin nyelv pl. a *rivo* és *rivos* o-ját ragnak érezte, vagy legalább is nem a tő részének, s a *rivorum*-ban két szótagot szakított el a tőtől, mint ezt a *domus* ablativusa: *domo* és *domorum* meg *domos* alakjai bizonyítják.*) S mint tudjuk, a népnek és grammatikusoknak nyelvérzéke mégsem tévedett annyira, mint a töves ragozás idejének elején gondolták, mert az illető hangzók mégsem a tő eredeti részei, hanem elavult képzők, s így abban a nyelvérzékben helyesen élt a tőnek tudata, csak a végzetek részei homályosodtak el.

KALMÁR ELEK.

*) Ugyanezt a kérdést tárgyaltam én, mikor kifejtettem, hogy a tő nem csak nyelvészeti abstractio, hanem a nyelvérzékben élő szóelem, s hogy pl. a *házam házunk*-féle alakokban ma már nem *háza*-, *házu*- a tő, hanem csak *ház*. L. Nyr. X. 370. v. A magyar szótók 29. S. Zs.

A M. T. AKADÉMIA NYELVÉSZETI KIADÁSAI.

- NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK.** Kiadja a M. T. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. Szerkeszti Hunfalvy Pál, I—XIV. köt.; szerkeszti Budenz József, XV—XXII. köt. 1862—1892. Ára kötetenként II—X-ig 1 frt 50 kr., XI-től fogva 3 frt.
- NYELVEMLÉKTÁR.** Régi Magyar Codexek és Nyomtatványok. Kiadja a M. Tud. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. 1874—90. 8-adrét.
- I. kötet. Bécsi Codex. Münchener Codex. Közzéteszi: Volf Gy.
- II. kötet. Wespzémi C. Peer C. Winkler C. Sándor C. Gyöngyösi C. Thewrewk C. Kriza C. Bod C. Közzéteszi: Volf Gy.
- III. kötet. Nagyszombati C. Szent Domonkos C. Virginia C. Közzéteszik: Komáromy L. és Király P.
- IV. V. kötet. Érdy C. — VI. kötet. Tihanyi C. Kazinczy Codex. Horvát Codex. — VII. kötet. Ehrenfeld C. Simor C. Cornides C. Sz. Krisztina élete. Vitkovics C. Lányi C. — VIII. kötet. Sz. Margit élete. Példák könyve. A sz. apostoloknak méltóságáról. Apor C. Kulcsár C. — IX—X. kötet. Érsekújvári C. — XI. kötet. Debreczeni C. Gömör C. — XII. kötet. Döbrentei C. Teleki C. — XIII. kötet. Festetics C. Pozsonyi C. Keszthelyi C. Miskolci töredék. — XIV. köt. Lobkowitz C. Batthyányi C. Czech C. — Közzéteszi Volf Gy. Ára kötetenként 2 frt.
- RÉGI MAGYAR NYELVEMLÉKEK.** V. kötet: A Jordánszky-codex bibliofordítása. Kinyomatta Toldy; a Csesesz-töredék szövegével kiegészítette és előszóval ellátta Volf Gy. 1888. Ára 6 frt.
- RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA.** (Corpus poetarum.) Szerkeszti Szilárdy Áron. I. kötet: Középkori magyar költői maradványok 1877. II.—V. kötet: XVI. századbeli magyar költők 1880—86. Ára kötetenként 2 frt.
- CODEX CUMANICUS** bibliothecae ad templum Divi Marci Venetiarum. Jegyzetekkel s glossariumokkal kiadta gr. Kun Géza. 1880. N. 8-rét. Ára 5 frt.
- UGOR FÜZETEK.** Adalékok az ugor nyelvek ismeretéhez és összehasonlításához. (Különnyomatok a Nyelvtudományi Közleményekből.)
- I. szám. Genetz A. Orosz-lapp nyelvmutatványok. 1879. Ára 60 kr.
- II. sz. Zúrjén nyelvmutatványok. Közl. Budenz J. s Halász I. 1880. Ára 60 kr.
- III. szám. Halász I. Svéd-lapp nyelv- és olvasmányok 1881. Ára 60 kr.
- IV. szám. Máté evangélioma moksá-mordvin nyelven. Tyumenyev fordításából közölte Budenz J. 1881. Ára 60 kr.
- V. szám. Munkácsi Bernát. Votják nyelvmutatványok és nyelv- tanulmányok I. 1884. Ára 60 kr.
- VII. szám. Halász Ignác. Svéd-lapp nyelv. I. Lule- és Pite-lappmarki nyelvmutatványok és szótár 1885. Ára 1 frt 20 kr.
- VIII. szám. Halász Ignác. Svéd-lapp nyelv. II. Jemtilandi lapp nyelv- mutatványok. 1886. Ára 60 kr.
- IX. szám. Halász Ignác. Svéd-lapp nyelv. III. Ume- és Tornio-lappmarki nyelvmutatványok. 1887 Ára 1 frt 20 kr

Felhívás előfizetésre.

A régi magyar nyelv emlékei a mohácsi vész előtti korból.

A M. Tud. Akadémia elhatározta, hogy a régi magyar nyelvnek a mohácsi vész előtti korból fönmaradt fontosabb emlékeit teljesen hí photographiai másolatokkal, mutatványokkal, nyelvi és történeti magyarázatokkal közre fogja bocsátani. Alkalmat ad ezzel arra, hogy a nagyobb közönség is megismerkedhessék nyelvünk régi állapotával: miként beszéltek és írtak eleink az Árpádi és vegyes házakbeli királyok korában; s másfelől módot nyújt, hogy az iskolák és tanulók az eredetivel teljesen megegyező hasonmásokat a magyar nyelv és irodalom tanításában és tanulásában fölhasználhassák.

Mintegy *húsz* régi nyelvemléket vesz föl e kiadásba, elkezdve az 1225. év táján írt Halotti Beszéd s végezve az 1530-ból származó Katalinlegendán. A rövidebbek (Halotti Beszéd, Königsbergi töredék, Szabács viadala, Sajószentpéteri végzés s néhány érdekesebb magánlevél) teljes szövegéről, a nagyobb terjedelműeknek egyes érdekesebb részleteiről készített photolithographiai másolatot; adni fogja mindeniknek palaeographiai olvasását, s mindeniket föl fogja világosítani nyelvi és történeti magyarázatokkal.

E kiadás gondozását a Nyelvtudományi bizottság felügyelete mellett és megbizottjának közreműködésével a M. Tud. Akadémia főttkári hivatala fogja intézni. Tájékozni akarván magát a készítendő példányok száma felől, *A régi magyar nyelv emlékei* photographiai kiadására ezennel aláírást hirdat.

Egy-egy bekötött példány aláírási ára 4 frt; iskoláknak legalább 10 példány együttes megrendelésénél és a Könyvkiadó Vállalat pártolói részére 25% engedménnyel, tehát 4 frt helyett 3 frt. Az összeg, előleges értesítés után, a jelen év szeptember havában, a példány átvételekor lesz fizetendő. *Iskolák, ha tíz példányt rendelnek, a fizetést 3—4 évre eloszthatják.* — A bolti ár tetemesen magasabb lesz.

Az aláírási nyilatkozatok f. évi április hó 15-ig a M. Tud. Akadémia főttkári hivatalához küldendők be.

E fölhívást melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe s különösen azt a pontot, mely az iskolai *együttes megrendelésekről* szól. Nem annyira a professzorokra gondolunk itt; — a kik tudományos irodalmunknak amúgy is áldozatra-kész pártfogói, — hanem inkább a felső osztályok *ifjuságára*. Tanáraink nagyon hasznos dolgot művelnének, ha a gimnáziumok és reáliskolák két-három legfelső osztályában gyűjtenének aláírásokat. Nem áldozatot kérünk itt az ifjuságtól, mint sok más esetben; mert olyan díszes, tanulságos és hazafias érdekű könyvet fognak kapni a három forintért, hogy valóban félig ajándék számba mehet. Az iskolai könyvtáraknak okvetetlen meg kellene szerezni e munkát, még pedig nem csak a tanáriaknak, hanem az ifjuságiaknak is. A professzorok pedig szintén e közös megrendelésekhez csatlakozzanak, hogy a 25%-nyi kedvezményben részesüljenek. Az iskolai ifjuság nemeslelkű pártfogói is nagy jót tennének, ha tíz-tíz példányt megrendelve jutalomkönyvül osztanák ki a kitünő növendékek közt.

Ha így a tömeges megrendelésekkel lehetővé tesszük a vállalat létrejöttét, olyan segédeszközt nyerünk, mely kitünően tájékoztat nyelvemlékeink s nyelvtörténetünk felől s nagyban előmozdíthatja a régiség iránti érdeklődést.